

.. AkShi Upanishad ..

॥ अक्ष्युपनिषत् ॥

यत्सप्तभूमिकाविद्यावेद्यानन्दकलेवरम् ।
विकलेवरकैवल्यं रामचन्द्रपदं भजे ॥
ॐ सह नाववतु सह नौ भुनक्तु
सह वीर्यं करवावहै ।
तेजस्विनावधीतमस्तु मा विद्विषावहै ॥
ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥
हरिः ॐ ॥
अथ ह सांकृतिर्भगवानादित्यलोकं जगाम ।
तमादित्यं नत्वा चाक्षुष्मतीविद्यया
तमस्तुवत् । ॐ नमो भगवते श्रीसूर्या-
याक्षितेजसे नमः । ॐ खेचराय नमः ।
ॐ महासेनाय नमः । ॐ तमसे नमः ।
ॐ रजसे नमः । ॐ सत्त्वाय नमः ।
ॐ असतो मा सद्गमय । तमसो मा ज्योतिर्गमय ।
मृत्योर्माऽमृतं गमय । हंसो भगवा-
ञ्छुचिरूपः प्रतिरूपः । विश्वरूपं घृणिनं
जातवेदसं हिरण्मयं ज्योतीरूपं तपन्तम् ।
सहस्ररश्मिः शतधा वर्तमानः पुरुषः
प्रजानामुदयत्येष सूर्यः । ॐ नमो
भगवते श्रीसूर्यायादित्यायाक्षितेजसेऽहोवाहिनि
वाहिनि स्वाहेति । एवं चाक्षुष्मतीविद्यया स्तुतः
श्रीसूर्यनारायणः सुप्रीतोऽब्रवीच्चाक्षुष्मती-
विद्यां ब्राह्मणो यो नित्यमधीते न तस्याक्षिरोगो
भवति । न तस्य कुलेऽन्धो भवति । अष्टौ
ब्राह्मणान्प्राहयित्वाथ विद्यासिद्धिर्भवति ।
य एवं वेद स महान्भवति ॥ १ ॥
अथ ह सांकृतिरादित्यं पप्रच्छ भगवन्-
ब्रह्मविद्यां मे ब्रूहीति । तमादित्यो होवाच ।
सांकृते शृणु वक्ष्यामि तत्त्वज्ञानं सुदुर्लभम् ।
येन विज्ञातमात्रेण जीवन्मुक्तो भविष्यसि ॥ १ ॥
सर्वमेकमजं शान्तमनन्तं ध्रुवमव्ययम् ।
पश्यन्भूतार्थचिद्रूपं शान्त आस्व यथासुखम् ॥ २ ॥

अवेदनं विदुर्योगं चित्तक्षयमकृत्रिमम् ।
 योगस्थः कुरु कर्माणि नीरसो वाथ मा कुरु ॥ ३ ॥
 विरागमुपयात्यन्तर्वासनास्वनुवासरम् ।
 क्रियासूदाररूपासु क्रमते मोदतेऽन्वहम् ॥ ४ ॥
 ग्राम्यासु जडचेष्टासु सततं विचिकित्सते ।
 नोदाहरति मर्माणि पुण्यकर्माणि सेवते ॥ ५ ॥
 अनन्योद्वेगकारीणि मृदुकर्माणि सेवते ।
 पापाद्विभेति सततं न च भोगमपेक्षते ॥ ६ ॥
 स्नेहप्रणयगर्भाणि पेशलान्युचितानि च ।
 देशकालोपपन्नानि वचनान्यभिभाषते ॥ ७ ॥
 मनसा कर्मणा वाचा सज्जनानुपसेवते ।
 यतः कुतश्चिदानीय नित्यं शास्त्राण्यवेक्षते ॥ ८ ॥
 तदासौ प्रथमामेकां प्राप्तो भवति भूमिकाम् ।
 एवं विचारवान्यः स्यात्संसारोत्तरणं प्रति ॥ ९ ॥
 स भूमिकावानित्युक्तः शेषस्त्वार्थ इति स्मृतः ।
 विचारनाम्नीमितरामागतो योगभूमिकाम् ॥ १० ॥
 श्रुतिस्मृतिसदाचारधारणाध्यानकर्मणः ।
 मुख्यया व्याख्ययाख्याताञ्छ्रयति श्रेष्ठपण्डितान् ॥ ११ ॥
 पदार्थप्रविभागज्ञः कार्याकार्यविनिर्णयम् ।
 जानात्यधिगतश्चान्यो गृहं गृहपतिर्यथा ॥ १२ ॥
 मदाभिमानमात्सर्यलोभमोहातिशायिताम् ।
 बहिरप्यास्थितामीषत्यजत्यहिरिव त्वचम् ॥ १३ ॥
 इत्थंभूतमतिः शास्त्रगुरुसज्जनसेवया ।
 सरहस्यमशेषेण यथावदधिगच्छति ॥ १४ ॥
 असंसर्गाभिधामन्यां तृतीयां योगभूमिकाम् ।
 ततः पतत्यसौ कान्तः पुष्पशय्यामिवामलाम् ॥ १५ ॥
 यथावच्छास्त्रवाक्यार्थं मतिमाधाय निश्चलाम् ।
 तापसाश्रमविश्रान्तैरध्यात्मकथनक्रमैः ।
 शिलाशय्यासनासीनो जरयत्यायुराततम् ॥ १६ ॥
 वनावनिविहारेण चित्तोपशमशोभिना ।
 असङ्गसुखसौख्येन कालं नयति नीतिमान् ॥ १७ ॥
 अभ्यासात्साधुशास्त्राणां करणात्पुण्यकर्मणाम् ।
 जन्तोर्यथावदेवेयं वस्तुदृष्टिः प्रसीदति ॥ १८ ॥
 तृतीयां भूमिकां प्राप्य बुद्धोऽनुभवति स्वयम् ॥ १९ ॥
 द्विप्रकारसंसर्गं तस्य भेदमिमं श्रुणु ।
 द्विविधोऽयमसंसर्गः सामान्यः श्रेष्ठ एव च ॥ २० ॥

नाहं कर्ता न भोक्ता च न बाध्यो न च बाधकः ।
 इत्यसंजनमर्थेषु सामान्यासङ्गनामकम् ॥ २१ ॥
 प्राक्कर्मनिर्मितं सर्वमीश्वराधीनमेव वा ।
 सुखं वा यदि वा दुःखं कैवात्र तव कर्तृता ॥ २२ ॥
 भोगाभोगा महारोगाः संपदः परमापदः ।
 वियोगायैव संयोगा आधयो व्याधयो धियाम् ॥ २३ ॥
 कालश्च कलनोद्युक्तः सर्वभावाननारतम् ।
 अनास्थयेति भावानां यदभावनमान्तरम् ।
 वाक्यार्थलब्धमनसः समान्योऽसावसङ्गमः ॥ २४ ॥
 अनेन क्रमयोगेन संयोगेन महात्मनाम् ।
 नाहं कर्तेश्वरः कर्ता कर्म वा प्राक्तनं मम ॥ २५ ॥
 कृत्वा दूरतरे नूनमिति शब्दार्थभावनम् ।
 यन्मौनमासनं शान्तं तच्छ्रेष्ठासङ्ग उच्यते ॥ २६ ॥
 सन्तोषामोदमधुरा प्रथमोदेति भूमिका ।
 भूमिप्रोदितमात्रोऽन्तरमृताङ्कुरिकेव सा ॥ २७ ॥
 एषा हि परिमृष्टान्तः संन्यासा प्रसवैकभूः ।
 द्वितीयां च तृतीयां च भूमिकां प्राप्नुयात्ततः ॥ २८ ॥
 श्रेष्ठा सर्वगता ह्येषा तृतीया भूमिकात्र हि ।
 भवति प्रोज्झिताशेषसंकल्पकलनः पुमान् ॥ २९ ॥
 भूमिकात्रितयाभ्यासादज्ञाने क्षयमागते ।
 समं सर्वत्र पश्यन्ति चतुर्थी भूमिकां गताः ॥ ३० ॥
 अद्वैते स्थैर्यमायाते द्वैते च प्रशमं गते ।
 पश्यन्ति स्वप्नवल्लोकं चतुर्थी भूमिकां गताः ॥ ३१ ॥
 भूमिकात्रितयं जाग्रच्चतुर्थी स्वप्न उच्यते ॥ ३२ ॥
 चित्तं तु शरदभ्रांशविलयं प्रविलीयते ।
 सत्त्वावशेष एवास्ते पञ्चमीं भूमिकां गतः ॥ ३३ ॥
 जगद्विकल्पो नोदेति चित्तस्यात्र विलापनात् ।
 पञ्चमीं भूमिकामेत्य सुषुप्तपदनामिकाम् ।
 शान्ताशेषविशेषांशस्तिष्ठत्यद्वैतमात्रकः ॥ ३४ ॥
 गलितद्वैतनिर्भासो मुदितोऽतःप्रबोधवान् ।
 सुषुप्तमन एवास्ते पञ्चमीं भूमिकां गतः ॥ ३५ ॥
 अन्तर्मुखतयातिष्ठन्बहिर्वृत्तिपरोऽपि सन् ।
 परिश्रान्ततया नित्यं निद्रालुरिव लक्ष्यते ॥ ३६ ॥
 कुर्वन्नभ्यासमेतस्यां भूमिकायां विवासनः ।
 षष्ठीं तुर्याभिधामन्यां क्रमात्पतति भूमिकाम् ॥ ३७ ॥
 यत्र नासन्नसद्रूपो नाहं नाप्यहंकृतिः ।

केवलं क्षीणमननमास्ते ऽद्वैते ऽतिनिर्भयः ॥ ३८ ॥
 निर्ग्रन्थिः शान्तसन्देहो जीवन्मुक्तो विभावनः ।
 अनिर्वाणोऽपि निर्वाणश्चित्रदीप इव स्थितः ॥ ३९ ॥
 षष्ठ्यां भूमावसौ स्थित्वा सप्तमीं भूमिमाप्नुयात् ॥ ४० ॥
 विदेहमुक्ततात्रोक्ता सप्तमी योगभूमिका ।
 अगम्या वचसां शान्ता सा सीमा सर्वभूमिषु ॥ ४१ ॥
 लोकानुवर्तनं त्यक्त्वा त्यक्त्वा देहानुवर्तनम् ।
 शास्त्रानुवर्तनं त्यक्त्वा स्वाध्यासापनयं कुरु ॥ ४२ ॥
 ओङ्कारमात्रमखिलं विश्वप्राज्ञादिलक्षणम् ।
 वाच्यवाच्यकताभेदाभेदेनानुपलब्धितः ॥ ४३ ॥
 अकारमात्रं विश्वः स्यादुकारतैजसः स्मृतः ।
 प्राज्ञो मकार इत्येवं परिपश्येत्क्रमेण तु ॥ ४४ ॥
 समाधिकालात्प्रागेव विचिन्त्यातिप्रयत्नतः ।
 स्थूलसूक्ष्मक्रमात्सर्वं चिदात्मनि विलापयेत् ॥ ४५ ॥
 चिदात्मानं नित्यशुद्धबुद्धमुक्तसदद्वयः ।
 परमानन्दसन्देहो वासुदेवोऽहोमिति ॥ ४६ ॥
 आदिमध्यावसानेषु दुःखं सर्वमिदं यतः ।
 तस्मात्सर्वं परित्यज्य तत्त्वनिष्ठो भवानघ ॥ ४७ ॥
 अविद्यातिमिरातीतं सर्वाभासविवर्जितम् ।
 आनन्दममलं शुद्धं मनोवाचामगोचरम् ॥ ४८ ॥
 प्रज्ञानघनमानन्दं ब्रह्मास्मीति विभावयेत् ॥ ४९ ॥
 इत्युपनिषत् ॥
 ॐ सह नावतु । सह नौ भुनक्तु । सह वीर्यं करवावहै ।
 तेजस्विनावधीतमस्तु मा विद्विषावहै ॥
 ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥
 हरिः ॐ तत्सत् ॥
 इत्यलक्ष्युपनिषत् ॥

Encoded by Sunder Hattangadi (sunderh at hotmail.com)

Please send corrections to sanskrit@cheerful.com
 Last updated October 3, 2010
<http://sanskritdocuments.org>